

Structuurrapport bijzonder hoogleraar kinderwensverkenning

Doel: normaliseren van kinderwensverkenning bij mensen in kwetsbare omstandigheden

De bijzonder hoogleraar stimuleert en initieert onderzoek naar de specifieke uitdagingen en behoeften van mensen in kwetsbare omstandigheden, de ondersteuning die hen geboden kan/moet worden, de rol van hulpverleners en doet beleidsaanbevelingen om hen te helpen bij het nemen van weloverwogen beslissingen over hun (actuele) kinderwens. Daarnaast werkt de hoogleraar ook aan bewustwording en het verminderen van stigma's die mogelijk van invloed zijn op het nemen van beslissingen over ouderschap in kwetsbare omstandigheden en de cruciale rol van hulpverleners hierbij.

Taken:

- Validering en kritische onafhankelijke beschouwing van de aanpak en uitkomsten van de kinderwensverkenning in het algemeen en het programma Nu Niet Zwanger (NNZ) in het bijzonder.
- Bewustwording voor kinderwensverkenning genereren bij hulpverleners zodat zij hierin hun verantwoordelijk nemen; visie op het thema uitdragen.
- Onderzoeksresultaten naar kinderwensverkenning vertalen naar de praktijk en onderzoek stimuleren.

Visie op de bijzondere leerstoel 'kinderwensverkenning'

Inleiding

De leerstoel kinderwensverkenning wil onderzoek stimuleren, het uitdragen van onderzoeksresultaten naar de praktijk wat leidt dat het bespreken van de kinderwens in het algemeen en het programma van Nu Niet Zwanger (NNZ) in het bijzonder, gestimuleerd wordt. Dit programma ondersteunt hulpverleners om samen met hun cliënten een open en eerlijk gesprek aan te gaan over (actuele) kinderwens, seksualiteit en anticonceptie. Hierdoor kunnen mensen (m/v) in kwetsbare omstandigheden meer en beter regie kunnen nemen over de eigen kinderwens. Dit houdt in dat mensen zich kunnen beschermen tegen een zwangerschap via goede anticonceptiezorg en/of zich bewust kunnen voorbereiden op een zwangerschap via preconceptiezorg.

Hiertoe is een landelijk programmateam NNZ opgericht dat is ondergebracht bij GGD GHOR Nederland. Dit team werkt samen met het Expertisecentrum seksualiteit Rutgers. De methodiek is inmiddels in meer dan 80% van de Nederlandse gemeenten in gebruik en wordt ondersteund door

een stevige organisatie met een wijdverbreid netwerk. Het programma steunt op de professionals die in hun vertrouwensrelatie met cliënten worden geholpen om het gesprek over dit onderwerp aan te gaan.

In iedere GGD is een Nu Niet Zwanger team actief, bestaande uit een Inhoudelijk Coördinator NNZ - die inhoudelijke expertise heeft over het programma - en een projectleider die zorgt voor de randvoorwaarden van het programma. Kwartiermakers vanuit het landelijk team NNZ begeleiden de lokale NNZ teams bij de opstart en invulling van het programma. Het landelijke team bewaakt tevens de inhoud en kwaliteit van het programma en de landelijke verspreiding ervan. Bij een lokaal NNZ programma zijn vele partners uit het sociaal en medisch domein aangesloten. Bij deze organisaties wordt NNZ functionarissen aangesteld, die ondersteund worden door de lokale NNZ teams. Zij worden getraind in de methodiek, krijgen ondersteuning en kunnen op hun beurt onder meer casussen doorgeleiden naar de Inhoudelijk Coördinator. Duurzame borging van de kwaliteit en de geest van NNZ worden vormgegeven door verplichte intervisiebijeenkomsten van aandachtsfunctionarissen o.l.v. de Inhoudelijk Coördinator. Daar worden knelpunten besproken, wordt de methodiek van NNZ overgedragen en getoetst. Ook is er een goede wisselwerking tussen de sociale keten en de medische keten, zodat gewenste én geschikte-ondersteuning beschikbaar zijn, afhankelijk van de gemaakte keus. Hierdoor kan snel en adequaat zorg op maat geboden worden en indien nodig wordt de door de cliënt gewenste anticonceptie betaald.

Verdere ondersteuning van de kwaliteit van NNZ wordt gegeven door de Regiegroep NNZ en de Raad van Advies NNZ.

Wetenschappelijk onderzoek kan de organisatiestructuur en praktijk van NNZ verder ondersteunen, borging en bewaking van de kwaliteit bevorderen, en kennis erover helpen ontwikkelen en verspreiden. Het programma van NNZ zoekt stevast naar antwoord op de vraag hoe het goede kan worden gedaan ter ondersteuning van mensen die dit nodig hebben, om onbedoelde zwangerschappen zoveel mogelijk te voorkomen, gezien het leed dat deze mee kunnen brengen. De gesprekken zijn bedoeld om met cliënten helder te krijgen of en wanneer een zwangerschap welkom is, of dat die voor de cliënt ongewenst is en gezien de actuele complexe problematiek beter uitgesteld/voorkomen kan worden. Om het goede handelen ten aanzien van zwangerschap, kinderwens en/of anticonceptie te kunnen vinden, kijken betrokkenen altijd naar de situatie van de cliënt, tegen de achtergrond van diens levensverhaal en wat daarin wordt nagestreefd. Nu Niet Zwanger werkt vanuit de reproductieve rechten en mensenrechten waarin vrouwen en mannen het recht hebben om in vrijheid en verantwoordelijkheid zelf te kiezen voor het aantal kinderen en voor het moment waarop zij kinderen willen krijgen, zonder dat hierbij sprake is van dwang, drang, discriminatie of geweld. Het zelfbeschikkingsrecht en de keuzevrijheid van een ieder (inclusief minderjarigen) staat hierbij voorop. Zij hebben recht op toegang tot informatie, educatie en middelen, zodat zij een geïnformeerde keuze kunnen maken. Nu Niet Zwanger staat voor een respectvolle manier van werken waarbij er nooit sprake is van gedwongen keuze. Nu Niet Zwanger

draagt in al haar uitingen uit, dat ondersteuning in deze vragen voor sommige doelgroepen belangrijk is, zodanig dat goed en zinvol leven door hen kan worden vormgegeven.

Onderzoek

Onderzoek ter ondersteuning van NNZ vindt bij voorkeur plaats in twee velden, die onderling op elkaar worden betrokken: praktijk en theorie. Allereerst gaat het om de praktijken waarin de missie van Nu Niet Zwanger wordt vormgegeven. Te denken valt aan onderzoek dat kennis ophaalt in de uiteenlopende betrokken disciplines en velden. Deze kennis kan worden opgehaald door observaties (shadowing), interviews, auto etnografische bronnen (video-dagboeken, geschreven dagboeken), of kunstzinnige werkvormen. Onderzoek kan een dubbele uitbreiding van kennis ondersteunen:

- Kennis die wordt opgedaan in praktijken kan door onderzoekers weer teruggebracht worden in praktijken. Mensen ontwikkelen ideeën, producten en doen ervaringen op waarmee anderen hun voordeel kunnen doen. Daarnaast kan het bijdragen aan het door ontwikkelen van het programma NNZ. Onderzoek vanuit één leerstoel brengt deze kennis samen en kan deze weer verspreiden. Denk ook aan uitingen als: graphic novels, animaties, factsheets, tentoonstellingen, verhalenbanken. De infrastructuur van NNZ biedt hiervoor tal van mogelijkheden.
- Anderzijds kan de kennis uit praktijken leiden tot uitbreiding van de werkvelden van Nu Niet Zwanger. Ook kan de kennis ingezet worden voor aangrenzende werkvelden zoals het programma Gezond Zwanger worden van Kansrijke start.
- Ten derde kan de kennis van NNZ worden aangevuld met bestaand en lopend internationaal onderzoek in sociale en geesteswetenschappen. (Inter)nationaal onderzoek naar zwangerschap, vruchtbaarheid en kinderwens in het buitenland kan op de voet worden gevolgd, (verder) worden ontsloten en verdiept t.b.v. NNZ. Het gaat hier om zowel juridische kennis over reproductieve rechten, nationaal beleid, politieke tendensen, internationale gegevens en richtlijnen vanuit de WHO, en evaluaties van wetgeving; maar ook om sociaal- en geesteswetenschappelijke analyses van medicalisering van zwangerschap en geboorte; feministische en intersectionele analyses van bias van bestaand beleid en uitvoering, machtsongelijkheid en machtsuitoefening; om filosofie en fenomenologie van zwangerschap en ouderschap; en om ethische inzichten in praktijken van responsabilisering, kwetsbaarheid en relationele autonomie. Het veld van onderzoek rondom deze vragen kent de laatste jaren een sterke opmars en lang niet alle vruchten daarvan bereiken de Nederlandse zorgpraktijk. Vanuit de gynaecologische, public health, obstetrische en verloskundige sectoren is met name de behoefte aan geesteswetenschappelijk onderzoek de laatste jaren vaak verwoord.
- Bij het ontplooiën van de onderzoeksplannen is de wens tegelijkertijd een interdisciplinair wetenschappelijk netwerk op terrein van het bespreken van de kinderwens op te bouwen.

Waarom de Universiteit van Humanistiek (UvH)?

- In de UvH zijn verschillende relevante condities aanwezig voor inbedding van de leerstoel: De UvH missie om maatschappelijk relevant onderzoek te doen naar een goed leven in een humane en zorgzame samenleving, waarin vragen naar humanisering en zingeving centraal staan. De leeropdracht past goed in het onderzoeksprogramma dat georganiseerd is rond het ideaal van een 'zinnvol leven in een rechtvaardige en zorgzame samenleving'. De doelstelling van Nu Niet Zwanger sluit goed aan bij de opvattingen van het humanisme dat mensen ondersteuning moeten kunnen krijgen in het ontwikkelen van hun autonomie binnen de context van het (leven ondersteunende) netwerk waarin mensen hun bestaan vormgeven. Bij de kwetsbare groepen waarom het hier gaat is deze opdracht sterk verbonden met zowel rechtvaardigheid als zorgzaamheid binnen de samenleving.
- Een vakgroep zorgethiek, gespecialiseerd in vragen naar goede zorg en goed samenleven. Experts in een integratieve ethiek, die inzichten uit multidisciplinair onderzoek samenbrengen en integreren in een ethische afweging en tevens ethische theorie aanscherpt, corrigeert en aanvult met nieuwe inzichten uit empirisch onderzoek.
- De vakgroep is ingebed in een kleinschalige universiteit met expertise in sociaalwetenschappelijk en geesteswetenschappelijk onderzoek rondom vragen naar humanisering en zinvol leven. Centrale expertises liggen o.a. op het terrein van epistemic injustice, transnational justice, geestelijke verzorging, inclusie, waardigheid, relationele autonomie.
- De UvH beschikt over een ruim nationaal en internationaal netwerk in zorg en academie.

Concrete onderzoeksonderwerpen zijn bijvoorbeeld (maar niet beperkt tot):

- Hoe wordt samenwerking tussen het sociaal en medisch domein (artsen, psychiaters, verloskundigen, sociaal werkers, consultatiebureaus, maatschappelijke opvang) ter zake de kinderwensverkenning vormgegeven en wat kunnen we leren van bestaande praktijken om deze uit te breiden of te verbeteren?
- Perspectiefwisseling: hoe ervaren de betrokkenen de gesprekken met de methodiek van NNZ? Observeren van de gesprekken die plaatsvinden en diepte-interviews met betrokkenen (of andere manieren van participatief onderzoek, zie boven).
- Een fenomenologisch onderzoek naar kinderwens onder diverse groepen: hoe wordt deze ervaren door bv. mensen met LVB, met een psychiatrische achtergrond, vluchtelingenstatus, verslavingsproblematiek?
- Analyse van relationele autonomie met betrekking tot kinderwens onder kwetsbare groepen: wat zeggen theorie en praktijk hierover; in kaart brengen van lagen van kwetsbaarheid en lagen van verantwoordelijkheid die relationele autonomie helpen realiseren.
- Contextualisering en levensloopbenadering van kinderwens: sociale zorg die in de hele zorgketen zit en de context van cliënten beschouwt (o.a. 'sociale verloskunde').

Profielchets bijzonder hoogleraar

De beoogde hoogleraar:

- is gepromoveerd, bij voorkeur op het terrein van de geesteswetenschappen of sociale wetenschappen, heeft expertise van aantoonbaar gelijkwaardig niveau;
- is een ervaren wetenschappelijk onderzoeker op het terrein van genoemd thema, blijkend uit publicaties;
- heeft een breed nationaal en internationaal netwerk op het gebied van zwangerschap en/of kinderwens en wordt binnen dit netwerk erkend als expert;
- heeft aantoonbare ervaring in het succesvol begeleiden van promotietrajecten;
- beschikt over goede contactuele en communicatieve vaardigheden;
- heeft bewezen effectiviteit in het werven van tweede en derde geldstroom middelen;
- is iemand die samenwerkt met interdisciplinaire oriëntatie;
- heeft ruime ervaring met het verzorgen van wetenschappelijk onderwijs;
- heeft een communicatieve uitstraling die bijdraagt aan een goede ambassadeursfunctie van de leerstoel binnen en buiten de wereld van zwangerschap en kinderwens.

Garantie financiering door vestigende instantie

De vestigende instantie heeft van het ministerie van VWS de garantie gekregen dat zij gedurende vier jaar max € 40.000 kunnen besteden aan het financieren van een bijzondere leerstoel met een omvang van 0,2 fte.

Maart 2024